

vsak boji. Zatorej se v šoli tudi mora gledati na snažnost. V šoli se morajo otroci privaditi, da pridejo vsaki dan lepo umiti s čednimi rokami in poravnanimi lasmi, s snažno obleko in z očejenimi čevlji v šolo. To naj učitelj tirja na tanko do pičice, in kdor pride nesnažen, naj ga pošlje ven ali pa domu, da se očedi. Zato je prav, da je učitelj prvi v šoli, da vsakega lahko pogleda, je li snažen, ali ne. Treba je pa tudi paziti na šolsko orodje, da ima vsak otrok vse čedno. Tudi šolsko orodje se mora večkrat pregledati. Vse to, in če se učitelj še tako prizadeva otroke k snažnosti napeljevati, se pravi bob v steno metati, ako je učitelj sam zanikern, in če je šola polna nesnažnosti. Gosposka skerbí pri zidanji novih šol, da se zidajo večje in prostornije od drugih hiš. To pa ni še vse, ampak šola mora biti čedna od zunaj in od znotrej. Šola mora biti zerkalo vsem drugim hišam v vasi. Pred šolo mora biti lepo pometeno, vrata in okna umite in sploh vse tako, da se na prvi pogled more reči, da je tukaj snažnost domá. Naj bolj je pa treba gledati na šolsko sobo. Kellner pravi: „Pokaži mi šolsko sobo, in poznal bom učitelja; kdor šolsko sobo zanemarja, zanemarja tudi svoj poklic“. Vsako leto je treba šolsko izbo pobeliti, in vsaki teden jo je treba dvakrat pomesti in čez dan večkrat prezračiti. Paziti je treba, da otroci ne mečejo po tleh popirja, odogrizkov od sadja ali pa orehovih in kostanjevih lušin, ker po malem namečejo otroci, če se ne pazi, cele kupe takih reči na tla. Vsak učenec naj bo odgovoren od svojega prostora, in med uro, ko se otroci oddahnejo, naj učitelj vse po tleh pregleda. Ko otroci vidijo, da učitelj pazi na snažnost, si bodo tudi prizadevali, da bo vse snažno. Tako se bodo privadili snažnosti, ki je tudi nikoli ne bodo opustili. Sv. pismo pravi: „Česar se mladenč privadi, od tega tudi star ne odstopi“. Le s tem je mogoče, če se mladost v šoli snažnosti do dobrega navadi in v nji vterdi, da bi se gerda in v vsakemu obziru zeló škodljiva nesnažnost po kmečkih hišah spodrinila in lepa snažnost udomačila.

Fr. Lunder.

0 sadjereji.

Tehtnost ali važnost sadjereje, mislim da vsi omikani ljudje spoznajo in zagovarjajo. Vlada in c. k. kmetijske družbe ne le na Dunaji temuč tudi drugod, posebno tudi na Krajskem, de-

lajo z zedinjeno močjo za povzdigo sadjereje že več let, ter delijo tudi darila tistim učiteljem, kateri mladino naj spešnejše podučujejo v sadjereji in ki napravljajo drevesnice i. t. d.

Omenjena darila se vselej razpisujejo s prijazno opombo, da so namenjena naj več tistim učiteljem, ki imajo drevesnice in kateri v sadjereji podučujejo; iz tega vidimo, da vlada in c. k. kmetijska družba spoznate, da se sadjereja le v šolah more naj bolje povzdigovati na višo stopnjo.

Zakaj se mora na sadjerejo sedaj bolje gledati, kakor nekdanj, nam kaže resnica, da pri nas veliko več sadja porabimo, kakor pa ga pridelamo.

Ljudje vseh stanov in vsake starosti ljubijo in radi uživajo sadje, naj že bo sirovo, ali drugače pripravljeno. — Znano nam je, da je sadje za otroke sladčica, kar imajo raji, kakor vsako drugo hrano, in da je sadje zlasti kuhano za bolnike in že ozdravele ljudi celó zdravilo. Čigavo okó se ne poživlja in ne raduje nad cvetečim sadnim drevjem in potem, ko so drevesa polna prelepega sadja, kakor so bila letos? Sadje se posuši, ali se kuhano lahko mnogo let prav dobro ohrani; s sadjem se tudi dobro kupčuje, tako, da se že na vse strani svetá prodaja. Pri sladčičarjih in pri gostilničarjih se vsako leto izdaja več sto tisuč goldinarjev za sladkorno in kuhano sadje, za sadni sok, zalzen (omaka), merzletino itd.; pri naj revniši hiši začemši, do naj bogatejše palače najdemo, da se sadje po kosilu zavziva; naj zdravši kis, kakor tudi dobro vino, žganje itd. delajo iz sadja, in na vse zadnje daje sadje še mnogo redivne piče za živino.

Previdni kmetovavec ali učitelj, ki se pečá s sadjerejo, dobi vsako leto brez velikega truda za sadje precej penezev, ter lahko plačuje svoje davke, in si še kak sold prihrani za nepričakovane izdatke ali stroške.

Zraven drugih dobrot, ki nam jih sadno drevje daje, nam daje še verh tega dobrega lesa. Kar imamo železno cesto, že gojzdi bolj rebra kažejo, in od tod izhaja mnogo drugih uim. Ker se več drevja poseka, kakor ga sproti zraste, bi se temu pomagalo s tem, ako bi ljudje sploh sadno drevje sadili, kar bi toliko veči dobiček donášalo, ker les za kurjavo in za druge stavbine reči je dalje dražji.

Naj lepša kmečka hiša je brez drevja pusta, samotna in dolgočasna; kdo ne išče v vročih poletenskih dnevih sence

in hlada pod drevjem, in kako lepe in kratkočasne so ceste, ki so z drevjem zasajene! Gotovo so taka pota ali drevoredi posebna lepota v vsakem kraju. Vsako polje, ki je po mejah s sadnim drevjem zasajeno, daje lastniku dvojini pridelek.

V krajih, kjer je veliko in lepih sadnih vertov in drevesnic, je tudi za čebele, med in vosek dobro, ker čebele iz cvetja sadnih dreves veliko in dobrega medu nabirajo,

Vzrok, da je pri nas sadjereja še tako na nizki stopnji, je ta, ker kmetovavci, t. j. posestniki, malokje znajo sami drevesa rediti, in si jih tudi ne morejo dovolj napravljati, ker je pri nas še premalo drevesnic, iz katerih bi jih dobivali. Na Krajskem je malo vertnarjev, kateri bi se pečali z množenjem in žlahtnenjem sadnega drevja; srenjske drevesnice tudi počasi napredujejo, za to so posebno žlahtna drevesa pri nas tako drage, da se ceneje dobé iz Štajerskega, Moravskega, Českega itd., ker v teh deželah se sadjereja prav lepo razcveta.

Stari kmetovavec se ne nauči in ne omaja lahko, da bi začel na mnoge načine sadje žlahtniti, boljšati itd., zato je mora prihodnji kmetovavec že v šoli v svoji mladosti veselje k sadjereji dobiti in se je učiti. Več let že skušam, da se otroci drevesca cepiti ali žlahtniti zelo hitro in lahko naučé, in da je občutljiva kazen otrokom, ktere učitelj zavoljo nerodnosti ali nevkretnosti loči od tega nauka. Ako vidi deček, da lepo raste drevo, ki ga je sam vsadil ali cepil, ga to zelo veseli, in ga prav marljivo dalje oskerbljuje.

Po tej poti dobi deček sploh veselje do vsega lepega in koristnega, svari druge dečke, da ne delajo po vertih škode, in je tako pravi varh sadnega drevja. Ako se otroci vsaki dan kako uro igraje pečajo s sadjerejo, se je prav pridno učé, dobé veselje in ljubezen do dela, in tudi nravni občutki se jim budé, serce se požlahtnuje in o premišljevanji božjih stvari tudi povzdiguje k Bogu. Tako sadjereja tedaj napeljuje tudi človeka k nravnemu življenju.

Učitelju pa še daje sadjereja posebej dovolj dobička; lahko si v kratkem času napravi drevesnico, ter si lahko več tisuč drevesic izredi, in si ž njimi boljša svojo pičo plačo.

J. Sajč. *)

*) Radi popravimo pomoto v zadnjem listu „Tov.“, namreč, da patron predoseljске šole ni žlahtni baron A. Cojz, ampak sl. c. k. vlada (t. j. Religionsfond).